

nationaal programma
groningen

Hoofdpijnen

Nationaal Programma Groningen ♦ 5 maart 2020

Inhoudsopgave

1 Inleiding

Nationaal Programma Groningen is geslaagd als Groningers weer vertrouwen in de toekomst hebben. Dat kan alleen ontstaan vanuit **samen**. Het Programmakader, met Brede Welvaart als leidend principe, is vastgesteld. Nu is de vraag op welke onderdelen van de Groninger samenleving, gezien vanuit de ambities van het Programmakader, we daadwerkelijk het beste resultaat kunnen behalen. Deze hoofdlijnennotitie is de volgende stap op weg naar een samenhangende aanpak van de lokale en thematische programma's. De hoofdlijnen vormen het vertrekpunt voor de verdere invulling van de programma's.

Vooropgesteld, we werken aan één Groningen. Tegelijkertijd beseffen we dat de stad Groningen en Eemshaven - Delfzijl de economische dragers van de regio zijn. Hoe zorgen we ervoor dat de potentie die elders in de provincie aanwezig is ook tot bloei komt? Door te investeren in onze economische kerngebieden én in kwaliteiten en kansen elders in de provincie. Deze gezamenlijke inzet gaat voorbij aan de tegenstelling 'Stad en Ommeland' en over grenzen van organisaties en overheden. In oude termen: Stad én Ommeland profiteren van alle investeringen.

Van een buurman die achterblijft kan geen sprake zijn! 'Geven en nemen' is daarvoor de gebruikelijke basis, maar we zoeken naar meer dan dat. Structurele verbeteringen in de Groninger samenleving vragen om een mentaliteit waarin '**gunnen**' het belangrijkste principe is.

Van wensen naar daden. Hoe doen we dat? Inwoners, maatschappelijke organisaties, gemeenten, provincie en Rijk hebben al vanaf ruim voor de start van Nationaal Programma Groningen veel inbreng geleverd. Die inspiratie brengen we nu samen in zes hoofdlijnen. Het realiseren van de ambities van het programma lukt alleen vanuit een gezamenlijk inspanning. Daarom nodigen wij maatschappelijke partijen uit om, op basis van het Programmakader en deze hoofdlijnennotitie, te komen met hun aanbod vanuit de gedachte: "Als dat de richting is, dan kunnen wij deze bijdrage leveren."

In deze notitie beschrijven wij de zes hoofdlijnen en illustreren we deze met mogelijke voorbeelden, waaraan in de verdere uitwerking gedacht kan worden. In de daadwerkelijke invulling van de hoofdlijnen vragen wij het maatschappelijk middenveld om met plannen te komen die onderdeel kunnen zijn van de uitvoering van Nationaal Programma Groningen.

2 Zes hoofdlijnen

In deze hoofdlijnennotitie staan zes hoofdlijnen, die integraal bijdragen aan de ambities van Nationaal Programma Groningen en bovengemiddelde impact hebben op een goed toekomstperspectief voor elke Groninger. Deze hoofdlijnen komen voort uit de inbreng die stakeholders, overheden en inwoners de afgelopen jaren hebben geleverd. Ze verbinden opgaven aan kansen, versterken waar we in uitblinken en adresseren lokale opgaven:

1. Van onderwijs naar kennis en vakmanschap
2. Beleef het Groninger landschap
3. Toekomstbestendige bedrijvigheid
4. Groningen als fijne leefomgeving
5. Bereikbaarheid
6. Gezondheid voor iedereen

In deze notitie lichten we deze zes hoofdlijnen verder toe en voorzien we ze van nadere inkleuring door het benoemen van een aantal mogelijke projecten. Hierbij kijken we ook naar de mate van integraliteit (hoe verhouden ze zich tot de vier ambities uit ons Programma-kader) en op welk schaalniveau we ze moeten organiseren.

Hoofdlijnen gerelateerd aan ambities

In onderstaande tabel geven we aan in welke mate de geselecteerde hoofdlijnen invulling geven aan de vier ambities van Nationaal Programma Groningen. Uit de tabel blijkt dat alle hoofdlijnen in hoge mate integraal zijn. Afhankelijk van de gekozen focus binnen een hoofdlijn kan de integraliteit nog verder verhoogd worden. Wanneer bijvoorbeeld binnen de hoofdlijn 'Bereikbaarheid' exclusief ingezet wordt op groene mobiliteitsoplossingen dan zal de score op de ambitie natuur en klimaat zeer positief worden.

	Economie	Werken en leren	Leefbaarheid	Natuur en klimaat
1. Van onderwijs naar kennis en vakmanschap	++	++	+	+
2. Beleef het Groninger landschap	+	+	++	++
3. Toekomstbestendige bedrijvigheid	++	++	+	+(+)
4. Groningen als fijne leefomgeving	+	0	++	+
5. Bereikbaarheid	+	+	++	+(+)
6. Gezondheid voor iedereen	+	+	++	0

Hoofdlijnen gerelateerd aan schaal

Het schaalniveau van een hoofdlijn is bepalend voor welke partij primair aan zet is bij de uitvoering van die specifieke hoofdlijn om maximaal structureel effect te bereiken. Lokaal signaleren gemeenten opgaven die baat hebben bij een regionale aanpak en provinciaal is het noodzakelijk op bepaalde terreinen regie te voeren over de lokale invulling. Kortom: soms is regie door de provincie gewenst, terwijl we andere hoofdlijnen juist lokaal moeten oppakken. Daarnaast kan het wenselijk zijn dat we een hoofdlijn regionaal - in onderlinge samenwerking tussen twee of meer gemeenten samen met stakeholders en het Rijk - oppakken. In onderstaande tabel is dit inzichtelijk gemaakt.

	Provinciaal	Regionaal	Lokaal
1. Van onderwijs naar kennis en vakmanschap		X	
2. Beleef het Groninger landschap	X	X	
3. Toekomstbestendige bedrijvigheid	X	X	
4. Groningen als fijne leefomgeving			X
5. Bereikbaarheid	X	X	
6. Gezondheid voor iedereen		X	

2.1 Van onderwijs naar kennis en vakmanschap

Je hebt geen glazen bol nodig om te voorzien dat werk er in de toekomst heel anders uit zal zien dan nu. De veranderingen hebben impact op de manier waarop je mensen bekwaam maakt én houdt voor de arbeidsmarkt en maatschappij van vandaag en morgen. Groningen vormt daarop geen uitzondering. Sterker nog, de urgentie in Groningen is misschien nog wel groter dan elders. Enerzijds hebben we op veel plekken te maken met sociaaleconomische achterstanden en demografische ontwikkelingen als krimp en vergrijzing. Anderzijds kunnen we kansen verzilveren op het gebied van energietransitie, zorg, klimaatadaptatie en toerisme & recreatie.

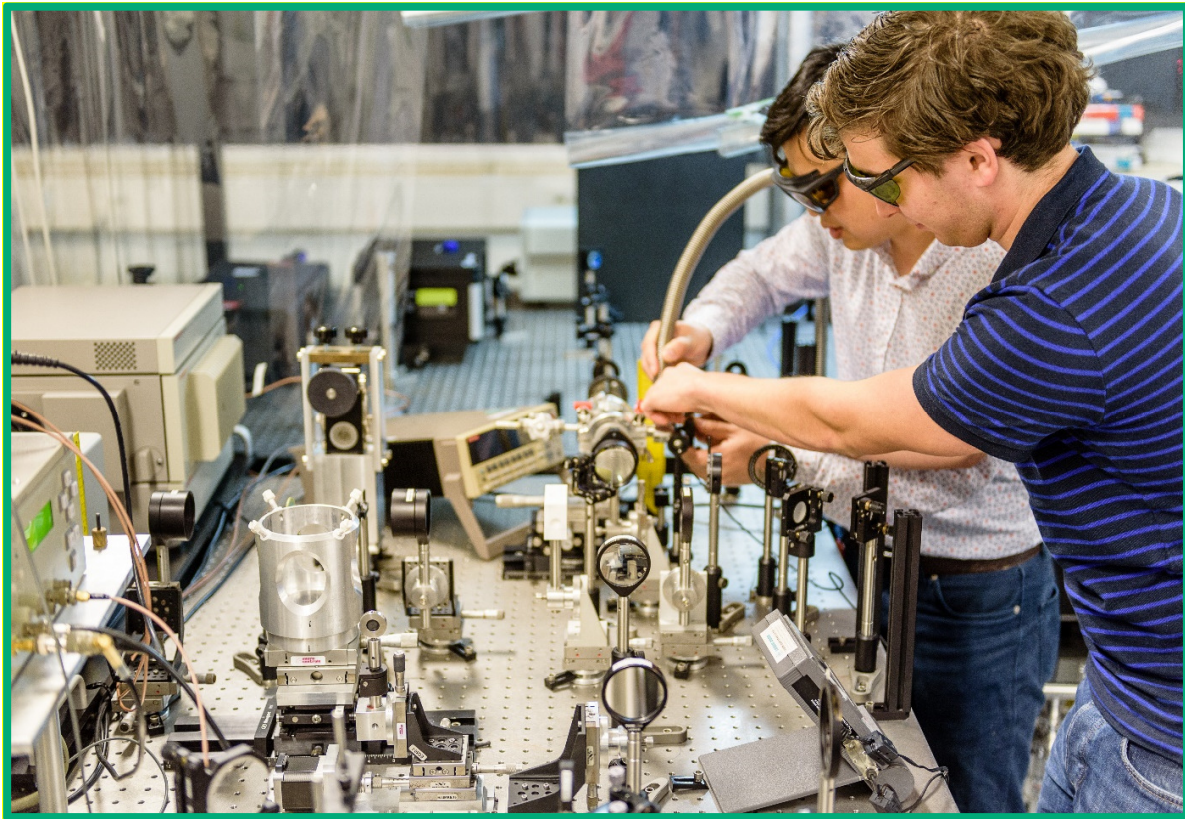
Nationaal Programma Groningen gaat de uitdaging aan om onze sterke kenniseconomie op het gebied van energie, zorg, toerisme en klimaat te versterken én te verbinden met het vakmanschap van morgen. Vandaar dat binnen de hoofdlijn 'Van onderwijs naar kennis en vakmanschap' aandacht is voor het onderwijs van de toekomst als voorbereiding op de banen van de toekomst. Dit betekent dat we inzetten op nieuwe leerconcepten, waarmee we de kansen op werk voor elke Groninger - jong of oud - vergroten. Door een sterke koppeling van vakmanschap en kennis realiseren we een structureel effect.

Samen met overheden, kennis- en onderwijsinstellingen en bedrijven en werkgevers- en werknemersorganisaties zorgen we ervoor dat het traject van basisschool naar arbeidsmarkt soepel verloopt en dat elke Groninger beschikt over de juiste competenties om te kunnen anticiperen op veranderend werk in een veranderende maatschappij. Daarbij is speciale aandacht voor leven lang ontwikkelen, duurzame inzetbaarheid en digitale geletterdheid. Met goed onderwijs en een passende baan krijgen Groningers de kans hun zelfontplooiing, welbevinden en gezondheid een boost te geven. Wanneer we er in slagen meer Groningers duurzaam aan de slag te krijgen, kunnen we tegelijkertijd een grote inhaalslag maken met betrekking tot het inlopen van sociaaleconomische achterstanden in de provincie.

Mogelijke projecten

Een goede uitvoering van de hoofdlijn 'van onderwijs naar kennis en vakmanschap' vergt een gezamenlijke regionale aanpak, waar lokaal eenvoudig op aangesloten kan worden. Voorbeelden van mogelijke projecten die binnen deze hoofdlijn opgepakt kunnen worden, zijn:

1. Inrichting van regionale MBO-campussen waar:
  - a. doorlopende leerlijnen geborgd worden;
  - b. samenwerking met bedrijfsleven vorm krijgt;
  - c. elke Groninger terecht kan voor Leven Lang Ontwikkelen;
2. Verlengde schooldag in het basis- en voortgezet onderwijs met speciale aandacht voor digitale geletterdheid, cultuur, gezondheid, natuur en ondernemerschap.

2.2 Groninger landschap

Het landschap bindt Groningers. Het is van ons allemaal en onderdeel van de Groninger identiteit. Het Groninger landschap is ruig en uitnodigend, de natuur is heel gevarieerd. Het is één van de oudste cultuurlandschappen van ons land, met een rijke en zichtbare historie. Dit bijzondere landschap en de diverse natuur dragen in belangrijke mate bij aan een nieuw perspectief voor Groningen. Wanneer we een mooi, aantrekkelijk en divers landschap als uitgangspunt nemen, biedt dit belangrijke aanknopingspunten met betrekking tot cultuurhistorie en erfgoed, natuurbehoud, kringlooplandbouw en recreatie en toerisme. Met inzet op het landschap leggen we een fundament voor een prettige leefomgeving, meer werkgelegenheid en grotere biodiversiteit. Zo werken we aan een Groninger landschap waar niet alleen Groningers van genieten, maar dat ook aantrekkelijk is voor bezoekers van buiten.

Investeren in het Groninger landschap is extra relevant, omdat de grote transitie op het gebied van energie, klimaatadaptatie en (fysieke) stads- en dorpsvernieuwing het landschap sterk beïnvloeden. Door het landschap als vertrekpunt te nemen bij het adresseren van deze opgaves creëren we ruimte voor een gedeelde visie op Groningen: een leidraad voor ons landschap, onze dorpen en steden. We zorgen voor samenhang tussen omgevingsvisies en gebiedsontwikkelingen. Zo wordt Groningen een hoogwaardig samenhangend gebied waarin bovenstaande opgaves een plek krijgen en wordt het landschap één van de pijlers onder het nieuwe perspectief voor Groningen.

Mogelijke projecten

De opgaven op het gebied van het Groninger landschap zijn divers en vragen om een provinciale visie, die helpt om te bepalen welke 'ruimteclaims' we toelaten en zodat we regie kunnen voeren op samenhang en borging van kwalitatieve waarden. In de uitvoering zal een regionale aanpak nodig zijn. Voorbeelden van projecten die we binnen deze hoofdlijn uit kunnen voeren, zijn:

1. Het opstellen van een leidraad voor het Groninger landschap, waarbij het herstel en versterken van het watersysteem als ordenend principe in het landschap het uitgangspunt is. Daarbij wordt de verbinding gelegd met opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, veenoxidatie, kringlooflandbouw en toerisme & recreatie.
2. Het Erfgoedprogramma gericht op de instandhouding en doorontwikkeling van het gebouwde en archeologische erfgoed.

2.3 Toekomstbestendige bedrijvigheid

Een robuuste economische structuur met toekomstbestendige bedrijvigheid en toekomstbestendige banen waar Groningers trots op mogen zijn, dat is de inzet binnen deze hoofdlijn. Niet alleen blijven we in Groningen koploper op het gebied van kennis en uitvoering van de energietransitie, ook produceren we hoogwaardige (streek)producten en doen we gerichte investeringen, in met name het MKB, om de werkgelegenheid te stimuleren. Om dit te bereiken maken we bijvoorbeeld gebruik van slimme (subsidie)instrumenten en zetten we volop in op versterking van onze kenniseconomie. Daarbij zoeken we continu naar slimme koppelingen met onze andere hoofdlijnen om zo een optimaal en structureel effect te bereiken.

Binnen Nationaal Programma Groningen werken we aan toekomstbestendige banen, sterkere bedrijven en meer investeringen in met name het MKB. Dit betekent dat we ons provincie breed moeten richten op grote economische vraagstukken, zoals het verbeteren van het vestigingsklimaat, het aanjagen van de kenniseconomie en versterken van de positie

van Groningen als koploper in de energietransitie. Op regionaal niveau trekken gemeenten samen op om lokale bedrijvigheid in kansrijke sectoren, zoals toerisme en recreatie, naar een hoger plan te tillen.

Mogelijke projecten

Binnen de hoofdlijn 'toekomstbestendige bedrijvigheid' is een belangrijke rol voor de provincie weggelegd, als regievoerder op grote economische thema's met impact op de hele provincie. Regionaal pakken gemeenten in samenhang die zaken op die raken aan de lokale werkgelegenheid en leefbaarheid voor Groningers. Voorbeelden van projecten die we binnen deze hoofdlijn uit kunnen voeren, zijn:

1. Project(en) rondom waterstof, aanvullend op bestaande programma's en gericht op nieuwe toepassingen en kennisontwikkeling met als doel Groningen te positioneren als waterstof-regio van de wereld.
2. Ontwikkelen van een slim instrumentarium voor bedrijven in de hele provincie, onafhankelijk van grootte of sector. Voorwaarde is wel dat deze bedrijvigheid op alle vlakken toekomstbestendig is.

2.4 Groningen als fijne leefomgeving (stads- en dorpsvernieuwing)

Elke Groninger profiteert direct van een fijne leefomgeving. Daarom werken we binnen deze hoofdlijn aan een goede leefomgeving, nu en in de toekomst. We gaan aan de slag met stads- en dorpsvernieuwing en doen dat zowel op fysiek als sociaal vlak. Op lokaal niveau biedt Nationaal Programma Groningen een uitgelezen kans om bovenop de versterkingsoperatie een inhoudelijke plus te realiseren door de versterking op te schalen naar stads- en dorpsvernieuwing. Zo wordt Groningen niet alleen versterkt, maar komen dorpen en wijken beter en mooier uit de versterking. Maar ook daar waar versterking niet (op grote schaal) plaatsvindt, verdienen Groningers een fijne leefomgeving en zetten we dus in op vernieuwing. Zo geven we de hele provincie nieuw elan!

In Groningen gaat automatisch veel aandacht naar de fysieke leefomgeving, maar de sociale aspecten hebben misschien nog wel een grotere invloed op de ervaren leefbaarheid van Groningers. Dit sociale aspect van stads- en dorpsvernieuwing verdient daarom binnen Nationaal Programma Groningen bijzondere aandacht. Binnen deze hoofdlijn komen tal van thema's samen, zoals gezondheid, jeugd en voorkomen van intergenerationele armoede. We hebben steeds aandacht voor deze opgaven en we zoeken aansluiting bij andere hoofdlijnen

die hieraan raken. Zo creëren we samenhang tussen verschillende projecten en zorgen we voor een structurele positieve impact op de leefomgeving van Groningers.

Mogelijke projecten

Als het om stads- en dorpsvernieuwing gaat, zijn primair de gemeenten aan zet. Zij werken op lokale schaal aan een fijne leefomgeving voor hun inwoners. Wel is het van belang om waar mogelijk een koppeling te maken met regionale ruimtelijke programma's, zoals het Erfgoedprogramma en de provinciale Omgevingsvisie. Daar waar we kunnen koppelen we dit aan andere hoofdlijnen, zoals bereikbaarheid en gezondheid, zetten we ook in op een meer regionale aanpak. Voorbeelden van projecten die we binnen deze hoofdlijn uit kunnen voeren, zijn:

1. Uitvoering van wijkvernieuwingsplannen die een inhoudelijke plus realiseren op de versterking.
2. Het aanpakken van zwakke plekken in dorpen en wijken.

2.5 Gezondheid voor iedereen

Gezondheid is een groot goed en speelt een belangrijke rol in het levensgeluk van elke Groninger. Een nieuw perspectief voor Groningen kan dan ook niet gerealiseerd worden zonder deze gezondheidscomponent. Dit geldt des te meer omdat Groningen een aantal grote uitdagingen op het gebied van gezondheidszorg kent. Er is sprake van vergrijzing en een deel van de Groninger bevolking heeft door uiteenlopende factoren een ongezondere leefstijl. Ook zien we dat de zorgvoorzieningen op het platteland onder druk staan door krimp.

Mede daarom zet Groningen al geruime tijd in op het verbeteren van leefstijl van jong en oud om zo gezonder ouder worden te stimuleren en ziekte te voorkomen. Ook is er veel kennis ontwikkeld op het gebied van innovatie zorgconcepten, zoals connected care en domotica. Deze uitgangspositie biedt mogelijkheden om Groningen als kenniscentrum op het gebied van Healthy Ageing en economische bedrijvigheid met betrekking tot Life Sciences te versterken. Daarnaast verzilveren we de kansen voor zorginnovaties en andere manieren van het organiseren van zorg op het platteland.

Mogelijke projecten

Een goede uitvoering van de hoofdlijn 'gezondheid voor iedereen' vergt een gezamenlijke regionale aanpak, waar lokaal eenvoudig op aangesloten kan worden. Daar waar we kunnen koppelen we de inzet op het gebied van gezondheid aan andere hoofdlijnen, zoals stads- en

dorpsvernieuwing en onderwijs. Voorbeelden van projecten die we binnen deze hoofdlijn uit kunnen voeren, zijn:

1. Project gericht op het opnemen van Vitaliteit en Preventie in de aanpak van hoofdlijn 'Van onderwijs naar kennis en vakmanschap'. Hiermee stimuleren we een gezondere leefstijl bij elke Groninger.
2. Ontwikkeling van innovatieve zorgconcepten, die de toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg verbeteren en waarmee we de kennisontwikkeling op het gebied van e-health, domotica en aanverwante ontwikkelingen stimuleren.

2.6 Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid binnen de provincie geeft elke Groninger een hoge mate van vrijheid. Vrijheid om te kiezen waar je wilt wonen en werken, om vrienden en familie te bezoeken en om te recreëren. Met goede bereikbaarheid bereik je ook cruciale voorzieningen, zoals scholen, winkels en zorginstellingen. Momenteel zien we dat de weidsheid van het Groninger landschap en demografische ontwikkelingen, zoals krimp, zorgen voor uitdagingen op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid.

Door binnen deze hoofdlijn in de breedte te kijken naar mobiliteitsvraagstukken, leveren we een belangrijke bijdrage aan een goede leefomgeving voor elke Groninger. Daarnaast kan een goede bereikbaarheid een impuls geven andere ontwikkelingen, zoals op het gebied van zorg en toerisme & recreatie. We focussen binnen deze hoofdlijn op het ontwikkelen van mobiliteitsconcepten die passen bij de geografische en demografische opgaves in de provincie. Innovaties op het gebied van bereikbaarheid spelen daarbij een belangrijke rol, evenals de kansen die digitale infrastructuur kan bieden.

Mogelijke projecten

Betere bereikbaarheid vraagt vooral om een stevige provinciale visie, waarin de juiste keuzes en accenten gelegd worden. De uitvoering moet vervolgens met name op regionaal niveau plaatsvinden, waarbij de inzet op dit terrein, waar noodzakelijk en gewenst, gekoppeld wordt aan andere hoofdlijnen. Voorbeelden van projecten die we binnen deze hoofdlijn uit kunnen voeren, zijn:

1. Het experimenteren met vernieuwende vervoersconcepten, zoals autonoom vervoer, waarmee we dorpen op het platteland beter verbinden met de grotere kernen.
2. Project waarmee duurzame deelmobiliteit toegankelijk wordt voor elke Groninger.

